

JAK

Bladet

**FOLKE
SPAREKASSEN**

**MIDDELFART
SPAREKASSE**

"Det, som det kommer an på for den, som vil virke for Fremtiden, er at gøre det, som i Øjeblikket kan gøres, hver dag foretage Handlinger, som man har erkendt som rigtige, på de Punkter, hvor det i Øjeblikket kan lade sig gøre".

K.E. Kristiansen

JAK *Bladet*

Medlemsblad for JAK Danmark

Henvendelse til JAK Danmark:
Uffe Madsen, administrator
Slåenbakken 6, 8600 Silkeborg
Tlf. 4036 3175
E-mail: landsforeningen@jak.dk

Ansvarshavende redaktør:

Uffe Madsen
Tlf. 4036 3175
E-mail: landsforeningen@jak.dk

JAK Danmarks bestyrelse:

Erik Boesen, formand
erikboesen@mail.dk

Karl Henning Mikkelsen,
næstformand
info@karlhenning.bio

Lisbeth Sørensen
Lisbeth.lsk@gmail.com

Helle Nielsen
hnbear@hotmail.com

Normann G. Karlsen,
udpeget af Folkesparekassen
lykkenormann@mail.dk

Følg JAK Danmark på:
Facebook: JAK Danmark
Web: www.jak.dk
JAK's Nyhedsbrev
– tilmelding på
www.jak.dk

Trykt på FSC-mærket papir hos
BASIS TRYK & SKILTE
Grafisk opsætning: Rie Boesen

Indhold

- 3 Leder**
Af Uffe Madsen
- 4 Folkesparekassen – et JAK pengeinstitut**
Af Uffe Madsen
- 7 JAK på vej mod nye tider**
Af Martha Petersen
- 10 Folkesparekassens Fond**
Af Uffe Madsen
- 12 Ulighed – hvorfor er det et problem?**
Af Lars Pehrson
- 15 De 17 FN' Verdensmål**
- 16 Folkesparekassens fusion**
Af Henning Baadsmann
- 18 Pengene og livet**
Af Uffe Madsen
- 20 JAK Danmarks årsmøde 2022**
- 22 JAK fylder 90 år i 2021**
- 24 J.A.K.-Fonden**
Årsregnskab for 2020
- 26 Doughnut økonomi**
Bogomtale
- 28 Rige børn leger bedst**
Bogomtale
- 30 Konsekvensen af økonomisk ulighed**
Af Uffe Madsen
- 34 Dansk Landbrug**
Af Uffe Madsen
- 36 Sundere sødt**
Af Helle Kofod
- 38 J.A.K. – en bevægelse i og med tiden**
Bogomtale
- 41 JAK Sommermøde**
- 42 Borgerforslag**
- 43 Bliv medlem af JAK Danmark**

Henvendelse angående
medlemskab, abonnement,
artikler og annoncer:

Redaktør

Uffe Madsen

Tlf. 4036 3175

E-mail: landsforeningen@jak.dk

Eftertryk velkommen ved kildeangivelse.
Indholdet i de enkelte artikler udtrykker
ikke nødvendigvis JAK Danmarks holdning.

Leder

Af Uffe Madsen

Ifølge JAK's vedtægter er foreningens formål gennem oplysning at rejse en bevægelse for gennemførelse af folkets menneskelige og økonomiske frigørelse, samt at arbejde for oprettelse af praktiske funktioner til fremme af formålet.

Opgaven med oplysning sker gennem JAK Danmark – bl.a. gennem udgivelse af dette blad, udsendelse af nyhedsbreve, foredrag m.v. for at sætte fokus på samfundsmæssige problemer.

Det praktiske arbejde har gennem tiderne været udført på mange forskellige måder. Først gennem udstedelse af egne penge uden rente, dernæst gennem rentefrie opsparings- og låneordninger for medlemmer, dels praktiseret på foreningsbasis og dels gennem særligt oprettede pengeinstitutter til formålet. Første pengeinstitut var JAK-Banken, som startede i Middelfart i 1958 og over de næste 15 år bredte sig med afdelinger over hele landet.

Efter JAK-Banken's fusion med Sparekassen Bikuben i 1972 opstod en række selvstændige JAK Andelskasser rundt omkring i landet. Pengeinstitutter, som private mennesker etablerede for i fællesskab at samarbejde om økonomi uden rente og spekulation. Disse mennesker arbejdede utrætteligt med at oprette og drive deres "kasser" – ikke for egen vindings skyld, men for at gøre vores samfund lidt bedre. De havde ingen viden om at drive et pengeinstitut, og det gav ofte udfordringer, men de havde en stærk vilje til at gennemføre deres projekter.

Med base i Silkeborg blev Folkesparekassen i 1983 oprettet med samme formål. Folkesparekassen blev oprettet af almindelige private mennesker, som ønskede at ændre vores syn på penge og økonomi. De oprettede først Funder

Fælleskasse og derefter Folkesparekassen. Naturligvis var der nogle, som gik forrest og trak læsset, men de omkring 100 mennesker i og omkring Silkeborg, som havde en drøm om eget pengeinstitut, arbejdede utrætteligt med projektet. De holdt møder, de indskød kapital og de stillede sig til rådighed, når der var brug for det.

Over de efterfølgende år udvidede Folkesparekassen sin aktivitet – bl.a. gennem fusioner med en række af de mindre andelskasser.

Folkesparekassens virke som et selvstændigt JAK pengeinstitut er nu slut, idet den efter beslutning af bestyrelse og repræsentantskab overtages af Middelfart Sparekasse. Dermed er der ikke længere en praktisk funktion i JAK, hvor medlemmer og interesserede kan praktisere rente- og spekulationsfri økonomi.

En del af de omkring 100 mennesker, som stod bag oprettelsen af Folkesparekassen, er ikke blandt os mere, og de ser derfor ikke afslutningen på deres arbejde. Om de ville bifalde den

beslutning, som nu er truffet, er naturligvis ikke til at vide. Meget har ændret sig siden Folkesparekassens start. Alene udviklingen i renten har været markant – fra et niveau på over 20% i start 80'erne til negativ rente i dag, har været en udfordring for den måde, som sparekassen arbejdede på. Derudover stigende krav fra myndigheder til administrationen i et pengeinstitut.

Når vi ser, med hvilken ildhu og sejhed, som de 100 mennesker lagde for dagen for 40 år siden for at få deres

egen sparekasse, er det overvejende sandsynligt, at de ville tage udfordringen op og kæmpe for at beholde deres pengeinstitut.

Hvorvidt beslutningen om Folkesparekassens fusion med Middelfart Sparekasse bygger på ansvarlighed og "rettidig omhu" eller mangel på sejhed, må vi overlade til den enkeltes vurdering.

Folkesparekassen – et JAK pengeinstitut

Af Uffe Madsen

Funder Fælleskasse var en af de største fælleskasser med en stærk ledelse, som turde træffe egne beslutninger – og det gjorde man så i 1982

Tilbage i 1982, da Poul Schlüter netop var blevet statsminister, fremsatte regeringen først på året forslag om ændring af lov om banker og sparekasser, idet man agtede at forhøje den krævede minimumskapital for at starte en bank eller sparekasse fra 5 mill. kr. til 25 mill. Der var flertal i Folketinget for forslaget, og dermed var det kun et spørgsmål om tid, før det blev vedtaget som lov.

I de foregående år var der blandt de mange små JAK Fælleskasser landet over drøftet behovet for oprettelse af et pengeinstitut, som skulle være et serviceorgan for fælleskasserne. Fælleskasserne var på daværende tidspunkt ikke underlagt banklovgivningen, og det bevirkede dels, at de kun måtte have kunder (medlemmer) i et meget begrænset geografisk område, og dels at de ikke måtte modtage skattebegünstigede opsparingskonti. Kunder i fælleskasserne var derfor ofte tvunget til også at anvende et "almindeligt" pengeinstitut.

Hvis fælleskasserne nu i forening oprettede et pengeinstitut, kunne det støtte fælleskasserne med de aktiviteter, som de selv var forhindret i at udføre som følge af lovgivningens begrænsninger. Derudover kunne dette pengeinstitut være fælleskassernes kanal ud til det normale bankmarked og blive en del af den infrastruktur, som binder pengeinstitutter sammen, således at kunderne kunne anvende checks og få løn, pension m.v. indsat direkte på konto i fælleskassen. Med andre ord kunne et samlet pengeinstitut løfte fæl-

leskasserne op på et højere niveau og dække de fleste kunders behov.

Der var blandt fælleskasserne enighed om behovet for oprettelsen men langt fra enighed om, hvor det skulle placeres, og hvordan det skulle ejes og ledes. Disse drøftelser trak ud, og da lovforslaget om forhøjelse af indskudskapitalen for oprettelse af et pengeinstitut blev offentliggjort og gjorde tiden knap, besluttede kredsen omkring Funder Fælleskasse i Silkeborg sig til at handle på egen hånd. En kapital på 5 mill. kr. kunne fremskaffes, men at skaffe 25 mill. var ikke muligt.

Funder Fælleskasse var en af de største fælleskasser med en stærk ledelse, som turde træffe egne beslutninger – og det gjorde man så i 1982. Man ville oprette sin egen sparekasse i Silkeborg, og når oprettelsen var på plads, ville de ønskede ydelser blive tilbudt de andre fælleskasser, ligesom de skulle tilbydes at indskyde ansvarlig kapital i sparekassen og dermed få medbestemmelsesret.

Funder-folkene fremlagde en plan for fremskaffelsen af de 5 mill. kr. De 4,5 skulle rejses af Funder Fælleskasse og resten indskydes af en række privatpersoner i Silkeborg området. Der blev fremsendt ansøgning til Finanstilsynet (dengang Tilsynet med Banker og Sparekasser), og efter flere møder, hvor friheden for renter stod øverst på dagsordenen, blev tilladelsen til oprettelse givet – med en indskudskapital på 5 mill. kr. og grønt lys for rentefri konti og udlån.

September 2021

Folkesparekassen bliver til Middelfart Sparekasse

Repræsentantskaberne i Folkesparekassen og Middelfart Sparekasse har nu stemt for aftalen om sammenlægning, der betyder, at de to sparekasser snart bliver til én med Middelfart Sparekasse som det fortsættende pengeinstitut.

Vi mangler endnu den formelle godkendelse fra Finanstilsynet – vi forventer vi at modtage den meget snart. Som kunde i Folkesparekassen skal du dog ikke forvente store forandringer her og nu. Sammenlægningen er formentlig først helt på plads i andet kvartal 2022.

Hvad sker der så nu?

Folkesparekassens medarbejdere i Aarhus flytter hurtigst muligt til Middelfart Sparekasses afdeling i Rosengade 18-20. I Odense kan du møde medarbejderne fra Folkesparekassen på Dalumvej 11 til og med fredag 10. september. Fra mandag 13. september flytter de sammen med kollegerne fra Middelfart Sparekasse på Dalumvej 54b.

I Silkeborg omdanner vi Folkesparekassen på Herningvej til en ny afdeling af Middelfart Sparekasse, hvor rådgiverne fortsætter som i dag. Vi udvider i den forbindelse åbningstiderne, så der fremover er åbent i afdelingen alle hverdage mellem 10 og 16.

Aftaler og vilkår fortsætter

De aftaler og vilkår, du har i Folkesparekassen i dag, fortsætter uændret, indtil du får andet at vide. Det gælder såvel dine konti som eventuelle lån, forsikringer, pensionsordninger, depoter mv. Har du betalingskort, fungerer de også, som de plejer, og med din nuværende pinkode. Udløber kortet, får du automatisk tilsendt et nyt fra Folkesparekassen, indtil overgangen til Middelfart Sparekasse er gennemført.

Læs mere på hjemmesiden

På folkesparekassen.dk/fusion kan du læse mere om sammenlægningen og finde svar på de mest almindelige spørgsmål. På midsp.dk kan du læse mere om Middelfart Sparekasse, både sparekassens værdier, samfundsambition, produkter og priser.

Du kan naturligvis også kontakte os på telefon 86 811 611 eller e-mail info@folkesparekassen.dk, hvis du har spørgsmål.

Vi glæder os til at byde dig velkommen i Middelfart Sparekasse.

Med venlig hilsen

Martin Nørholm Baltser
Adm. direktør,
Middelfart Sparekasse

Martha Petersen
Direktør,
Folkesparekassen

Som følge af den faldende rente i samfundet efter finanskrisen i 2008, ændrede Folkesparekassens fokus sig gradvist fra at være pengeinstitut for rentefri økonomi til at være et pengeinstitut, hvor klima, miljø og bæredygtighed var i fokus – herunder FN's verdensmål.

Tilladelsen er dateret 8. februar 1983, og den 21. februar 1983 tiltrådte Uffe Madsen som direktør og daglig leder af Folkesparekassen og dens tre medarbejdere fra Funder Fælleskasse. Der blev indgået medlemskab af Danmarks Sparekasseforening og aftalt forretningsforbindelse med Fællesbanken for Danmarks Sparekasser. For at have mulighed for at blive integreret i pengestrømmen mellem landets andre pengeinstitutter, blev Folkesparekassen tilsluttet Sparekassernes Data Center (SDC) og PBC (Pengeinstitutternes Beta-lings Center).

1. maj 1983 åbnede Folkesparekassen dørene og indbød lørdag den 6. maj til åbningsreception på Hotel Impala. Det var dog kun en del af fælleskasserne, der var repræsenteret, en del følte, at Funder havde handlet for egenrådigt.

Efter en lovændring i 1985 blev de mange fælleskasser omdannet til andelskasser og samtidig underlagt samme lovgivning som landets øvrige pengeinstitutter. De fik dermed mulighed for at udvide aktiviteterne, og ledelsen af Folkesparekassen indså, at sparekassens virke ikke alene kunne bygges på servicering af fælleskasserne, der hen ad vejen tilsluttede sig én efter én. Når kasserne blev større, ville de selv få en styrke og administration til at overtage flere og flere af de funktioner, som var lagt over til Folkesparekassen. Med tiden ville behovet for sparekassen dermed blive reduceret for til sidst at blive overflødig. Derfor har Folkesparekassen allerede fra de første år opbygget sin egen kundekreds ved siden af funktionen overfor fælleskasserne. Kunderne var i starten primært baseret omkring Silkeborg, men fik med tiden en bredere geografisk fordeling.

Som følge af stigende administrative krav valgte en del af andelskasserne at fusionere med Folkesparekassen.

Det medførte, at Folkesparekassen i 1998 blev etableret med kundeekspederende afdeling i Odense og i 2005 med afdeling i Aarhus.

I 2008 kunne Folkesparekassen fejre sit 25 års jubilæum og var dermed den praktiske funktion, som i JAK havde eksisteret i længst tid med praktisering af rentefrie indlån og udlån. Sparekassens balance var på dette tidspunkt omkring 350 mill. kr.

Folkesparekassen udviklede sig i de efterfølgende år med flere kunder i de tre byer, hvor sparekassen var repræsenteret, og ved udgangen af 2020 var balancen steget til omkring 1.150 mill. kr. Som følge af den faldende rente i samfundet efter finanskrisen i 2008, ændrede Folkesparekassens fokus sig gradvist fra at være pengeinstitut for rentefri økonomi til at være et pengeinstitut, hvor klima, miljø og bæredygtighed var i fokus – herunder FN's verdensmål.

I de senere år er der fra politisk side strammet op på kravene for at drive et pengeinstitut, og disse krav er især tiltaget efter finanskrisen i 2008, hvor samfundet gennem et antal bankpakker sikrede de danske pengeinstitutters overlevelse. De administrative krav og de stigende omkostninger til personale og datasystemer, der var forbundet med opfyldelsen af kravene bevirkede, at Folkesparekassens ledelse i 2021 besluttede at fusionere sparekassen med Middelfart Sparekasse.

Dermed ophørte det sidste JAK pengeinstitut sit virke i Danmark efter 38 års eksistens.

JAK

på vej mod nye tider

Martha Petersen
tidl. adm. direktør i Folkesparekassen

”Det, som det kommer an på for den, som vil virke for Fremtiden, er at gøre det, som i Øjeblikket kan gøres, hver dag foretage Handlinger, som man har erkendt som rigtige, på de Punkter, hvor det i Øjeblikket kan lade sig gøre”.

K.E. Kristiansen

Igennem snart 100 år har JAK bevægelsen arbejdet for et bedre økonomisk system, for afskaffelse af renteaftak og for balance mellem natur, mennesker og økonomi. (Jord, arbejde, kapital). Derudover har ordentlighed og etik også været en af grundpillerne i bevægelsen. Der har været gjort mange tiltag for at skabe den nødvendige forandring. Primært via oplysningsvirksomhed og forskellige former for bankdrift.

Aldrig har tankerne bag JAK haft så stor bevågenhed som i disse år. Det er gået op for jordens befolkning, at størstedelen af den kapital, der er i verden, er koncentreret på meget få

hænder. Til gengæld er der kloden over mange ekstremt fattige mennesker. Samtidig er den kapital, der er oparbejdet, skabt på basis af rovdrift på naturens ressourcer uden tanke for næste generation.

Der har aldrig været mere brug for handling. Der er mange skåltaler og en udbredt folkestemning, der adresserer behovet for forandring. Det, der er brug for, er, at nogen gør noget. JAK-andelskasserne har været nogen af dem, der via handling, har arbejdet for at ændre forholdene i en mere bæredygtig retning. Desværre har den samfundsmæssige udvikling ført til, at de én for én har måttet opgave at videreføre driften. Blandt

andet på grund af mange nye love og regler, der har ført til alt for høje omkostninger i forhold til indtjeningens muligheder. Paradoksalt nok er disse love og regler i vid udstrækning udsprunget af manglende ordentlighed og overdreven griskhed i netop det økonomiske system, som andelskasserne prøvede at forandre. En del af JAK-andelskasserne er i tidens løb blevet lagt sammen med Folkesparekassen, der til sidst har været det eneste tilbageværende JAK-pengeinstitut.

I september måned i år blev Folkesparekassen lagt sammen med Middelfart Sparekasse.

Martha Petersen
tidl. adm. direktør i Folkesparekassen

Dermed er det sidste JAK-pengeinstitut ikke længere en del af det finansielle landkort, og dog...

Som så mange gange tidligere er JAK-tankerne løftet videre i en model, der er mere tidssvarende og manøvreedygtig. I forbindelse med sammenlægningen er der sket det, at selve bankdriften føres videre i Middelfart Sparekasse, mens Folkesparekassen er blevet omdannet til en fond. De penge, som Folkesparekassen har tjent igennem årene, forbliver i Fonden. Det samme gælder de penge, der er tjent i de små andelskasser, som er lagt sammen med Folkesparekassen.

JAK-bevægelsens tanker lever videre i Folkesparekassens Fond. Fonden har helt anderledes muligheder for at omsætte ideologien til handling. Den skal ikke leve op til en omfattende finansiell regulering, og den skal ikke tage hensyn til kreditregler. Fonden kan give donationer uden at skulle forholde sig til, om projektet kan generere et økonomisk afkast til betaling af renter og afdrag. Dermed kan andre formål komme i fokus. Det er fuldstændig i overensstemmelse med JAK-tankerne, hvor gældsætning og renteaftak er de store udfordringer i forhold til et bæredygtigt økonomisk system. Der er med etablering af fonden potentiale for at løfte JAK-bevægelsen til et nyt niveau.

Folkesparekassens Fond er stiftet som en almennyttig fond. Formålet jf. fundatsen er, at fremme en bæredygtig balance mellem natur, mennesker og økonomi.

Der er nedsat en bestyrelse, som består af 6 personer. Heraf er 5 personer udpeget af Folkesparekassens tidligere repræsentantskab og 1 person er udpeget af JAK Danmark.

Hvorfor kunne man ikke bare fortsætte Folkesparekassen? Det er et naturligt spørgsmål. Det korte svar er, at det kunne man måske godt have gjort et par år endnu, men det er rettidigt omhu at gøre noget nu. Det handler om at sikre og bevare de værdier, der er skabt i Folkesparekassen og mange af de små JAK-andelskasser. Det handler også om at sørge for at kunder og medarbejdere kommer godt videre i noget større. Hvis Folkesparekassen var fortsat et par år endnu, havde der været risiko for, at det ville ende galt, og chancen for at få en god aftale med et andet pengeinstitut, ville have været forspildt.

Det er blevet sværere at være lille pengeinstitut. Først kom udfordringen til de små JAK-andelskasser med kun få ansatte. Nu er udfordringen kommet til pengeinstitutter af Folkesparekassens størrelse. Der kommer stadigt flere myndighedskrav, hvilket gør, at omkostningerne stiger konstant. Der er behov for flere medarbejdere og udvikling af IT-systemer, der kan hjælpe med at overholde de mange love og retningslinjer. Den digitalisering som samfundet og også pengeinstitutter er en del af, koster også mange penge. Det sker samtidig med, at der stilles krav om, at der skal være en større egenkapital. Det betyder samlet, at der skal tjenes flere penge. Indtjening kan kun komme et sted fra. Det er fra kunderne. Selvom der kommer nye kunder til, rækker det ikke i forhold til de stigende omkostninger.

I Folkesparekassen så vi ind i, at vi skulle sætte prisen op overfor alle kunder samtidig med, at vi skulle reducere i medarbejderstaben og dermed den service, vi kunne tilbyde. Det anså vi ikke som en god og holdbar forretningsmodel.

Det kom derfor på banen, at hvis priserne fortsat skulle være konkurrencedygtige, hvis kunder også fremover skulle sikres en god service, og hvis de skabte værdier skulle bevares, kunne det være en god idé at undersøge muligheden for at blive en del af noget større.

Det var i den forbindelse vigtigt, at det ikke var et aktionæret pengeinstitut, og at der var et værdifælesskab. Vi havde kontakt til flere pengeinstitutter, men allerede efter det første møde med Middelfart Sparekasse stod det klart, at der var et godt match til Folkesparekassen.

Middelfart Sparekasse er grundlagt for 168 år siden med det formål at lære fattigfolk at spare op – og at lade indlånskronerne gøre gavn som udlån, der kunne bidrage til fremgang og velstand for den almindelige borger i Middelfart. Ligesom Folkesparekassen arbejder Middelfart Sparekasse med 3 bundlinjer. Det er lokalsamfundet, kunderne og medarbejderne. Målet er et bedre og stærkere samfund. Middelfart Sparekasse støtter aktivt klimatiltag og vil gerne lære noget af Folkesparekassen i forhold til bæredygtighed.

Det har været en del af aftalen med Middelfart Sparekasse, at 5 fra Folkesparekassens repræsentantskab kunne indvælges i Middelfart Sparekasses repræsentantskab, hvilket efterfølgende er sket. Derudover fortsætter Louise Andersen, der indtil sammenlægningen var bestyrelsesformand i Folkesparekassen, i bestyrelsen i Middelfart Sparekasse. Repræsentanter fra Folkesparekassen har dermed fået mulighed for at påvirke udviklingen fremover.

Kunderne fra Folkesparekassen fortsætter som kunder i Middelfart

Sparekasse. Målet er, at overgangen skal være så smidig som overhovedet muligt. Langt de fleste vil kunne fortsætte som kunde i Middelfart Sparekasse uden at skulle foretage sig noget aktivt i den forbindelse. De fleste vil også beholde den samme rådgiver, som man kender fra Folkesparekassen.

I Odense og Århus er rådgiverne flyttet ind i de lokaler, Middelfart Sparekasse havde i forvejen der. I Silkeborg er Middelfart Sparekasse i fuld gang med at udvikle Folkesparekassens gamle hovedkontor til en afdeling af Middelfart Sparekasse. Der ansættes en afdelingsdirektør og yderligere 1 – 2 medarbejdere.

Samlet kan det siges, at den del af Folkesparekassen, der vedrører bankvirksomhed bliver videreført i Middelfart Sparekasse, og at den del, der vedrører JAK-tankerne, bliver videreført i Folkesparekassens Fond.

Folkesparekassen fortsætter således blandt andet som en del af Middelfart Sparekasse. Jeg opfordrer derfor alle til at støtte op omkring Middelfart Sparekasse. På den måde er man fortsat med til at sikre grundlaget for en sparekasse, der sætter mennesker før profit og som gør en forskel i forhold til de traditionelle banker.

Martha Petersen
tidl. adm. direktør i Folkesparekassen

Vi havde kontakt til flere pengeinstitutter, men allerede efter det første møde med Middelfart Sparekasse stod det klart, at der var et godt match til Folkesparekassen.

Folkesparekassens Fond

Af Uffe Madsen

En afgørende del af fusionsaftalen mellem Folkesparekassen og Middelfart Sparekasse er oprettelsen af en fond, hvori den kapital, som Folkesparekassen har optjent gennem de 38 år, indkapsles, og får navnet **Folkesparekassens Fond**.

Fondens binavn er Folkesparekassens og Middelfart Sparekasses Fond.

Formål

Fondens formål er at fremme en bæredygtig balance mellem natur, mennesker og økonomi. Og fonden skal støtte almenlystige og almenvelgørende formål, som kan være nyttige og velgørende for samfundet på lang sigt.

Kapital

Der indskydes 60 mill. kr. som stamkapital i fonden – dvs. en kapital, som ikke kan hæves, men den danner grundlag for et årligt afkast, der fremover anvendes til uddeling.

Derudover indskydes ca. 10,7 mill. kr., der skal anvendes til uddeling – heraf skal mindst 5,7 mill. kr. uddeles indenfor de første 5 år.

Hovedparten af kapitalen placeres i garantbeviser i Middelfart Sparekasse, og denne andel kan løbende nedbringes over en årrække.

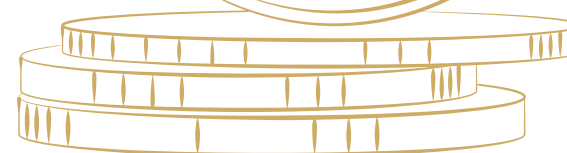
Bestyrelsen

Fonden ledes af en bestyrelse på 6 medlemmer.

Ved stiftelsen indvælges 5 medlemmer fra Folkesparekassens repræsentantskab. Disse medlemmer er selvsupplerende. Derudover udpeger JAK Danmark 1 medlem til bestyrelsen.

Bestyrelsen består ved stiftelsen af følgende personer:

- Henrik Hiis, Aalborg
- Heidi H. Hansen, Silkeborg
- Fedder Skovgaard, Odense
- Thomas Brandslund, Odense
- Eloneh Klit Malm, Aarhus
- Karl Henning Mikkelsen, Brande (udpeget af JAK Danmark)

Ulighed – hvorfor er det et problem?

Af Lars Pehrson,
Rådgiver for direktionen, Merkur Andelskasse

Corona-krisen har mange konsekvenser, og en af dem er forøget ulighed. Det gælder ikke kun i forhold til adgang til vacciner og det faktum, at de mere velstillede har langt bedre mulighed for at undgå smitte end lavindkomstgrupperne, der lever tættere, har mere udsatte jobs etc.

Det gælder også i ren økonomisk henseende. De velstillede formue er gennemgående forøget ganske dramatisk under krisen. Hvordan hænger det sammen?

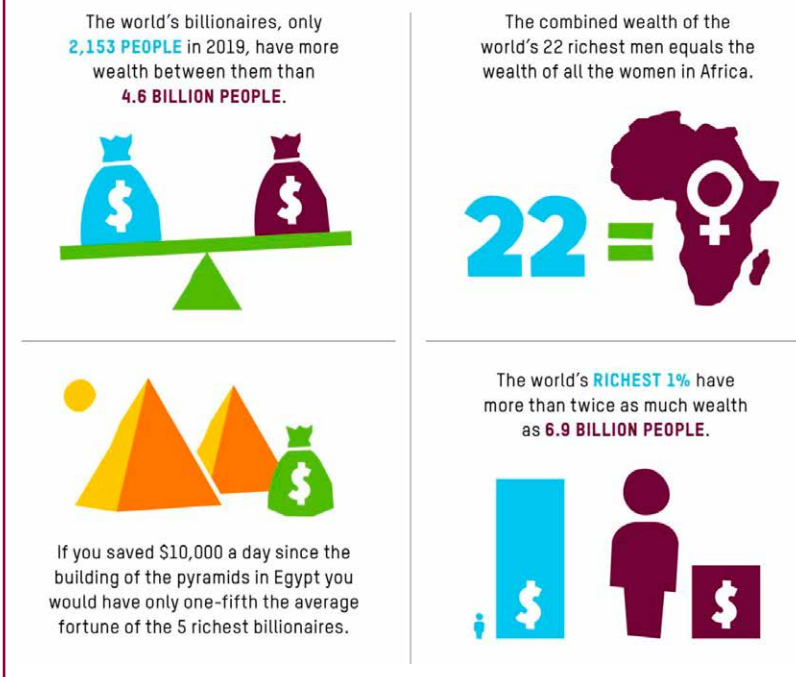
Det er en meget barsk situation, at efter et kortvarigt fald ved krisens begyndelse, begyndte aktier og ejendomme igen at stige til nye højder, selv om den basale økonomi var truet af ned-

lukningerne. Det siger sig selv, at de, der i forvejen ejer aktier og ejendom bliver vinderne, og den i forvejen voldsomt ulige fordeling af formuer bliver endnu mere ulige.

Allerede under finanskrisen for over et årti siden begyndte nogle af verdens førende centralbanker at føre en meget aktivistisk pengepolitik med meget lave (sågar negative) renter og voldsom udpumpning af penge i samfundet for at holde hånden under økonomien. Når renten falder, stiger værdien af jord og fast ejendom, ligeledes har aktierne noteret på verdens børser en tendens til at stige. I begge tilfælde fordi det afkast, man kan få ved en risikofri investering i f.eks. statsobligationer, bliver så lavt, at investorerne søger mod andre aktiver, der derfor stiger som følge af den øgede efterspørgsel.

Corona-krisen gjorde det endnu engang nødvendigt at holde hånden under økonomien, og centralbankernes tiltag fra finanskrisen kunne ikke afvikles i denne situation, men obligationsopkøbene blev i stedet forlænget. Vi så derfor den umiddel-

Nogle vilde fakta om ulighed¹

¹Kilde: Oxfam global inequality report 2020, side 8,
https://oxfamibis.dk/sites/default/files/media/pdf_global/denmark_pdf/rapport_time-to-care-inequality-200120-embargo-en.pdf

Forskning i ulighed

Den franske økonom Thomas Piketty er kendt for sin omfattende forskning i ulighed. Han er ophavsmand til et uhyggeligt enkelt udsagn, som efter hans forskning baseret på data over en meget lang årrække udtrykker en lovmæssighed:

$$R > G$$

Altså: Afkastet (Return) vil over tid være større end den økonomiske vækst (Growth). Hvis f.eks. afkastet i gennemsnit er 4% om året og den økonomiske vækst er 1% om året, vil uligheden med matematisk nøjagtighed blive større og større.

Alle, der har spillet Matador, kan genkende fænomenet: Har man først ved terningernes gunst fået lidt mere fast ejendom end de øvrige spillere, vil man langsomt, men sikkert, opsu-ge alle værdier i spillet.

Ejendomsretten over virksomhederne (via aktierne) og den faste ejendom medfører krav om eller endda ret til et afkast, som skal betales med den købekraft, som er fordelt blandt befolkningen. Vender købekraften ikke tilbage i cirkulation, ophobes den hos den rigeste del befolkningen eller hos kapitalfonde etc. (som igen er ejet af de mest velhavende). Konkret er f.eks. reallønnen i G7 landene i perioden 2011-2017 steget med 3%, mens aktieudbytterne i samme periode er steget med 31%².

Er det et problem?

De fattige er vel ikke blevet dårligere stillet, fordi de riges aktier og ejendomme er blevet mere værd? Ikke i selve øjeblikket, men på længere sigt er det ikke uden konsekvenser.

Det vakte en vis opsigt for efterhånden mere end et årti siden, da en af verdens rigeste mænd, den ameri-

kanske investeringsguru Warren Buffett, offentligt beklagede sig over sin lave skat. "Min sekretær betaler en højere skatteprocent end jeg", sagde han. Andre rige har siden bakket op om synspunktet.

Der er selvfølgelig andre rige, der bestemt ikke bryder sig om synspunktet: "Buffet kan bare sende en check til skattevæsenet, hvis han vil betale mere", lød det hånlige. Indvendingen er ikke særlig kvalificeret: Frivillige bidrag fra enkeltpersoner har naturligvis ikke den samme virkning, som hvis man demokratisk beslutter en anden fordeling, der skal gælde for alle.

De bekymrer også flere og flere økonomer og andre eksperter. Uligheden truer væksten og den økonomiske stabilitet.

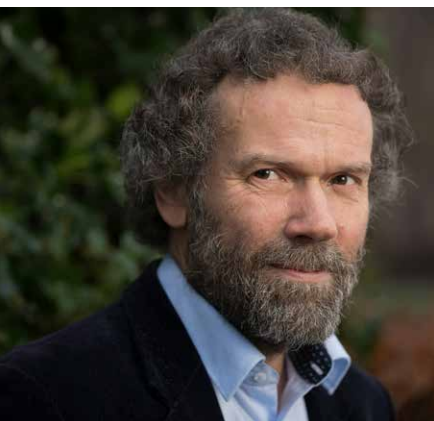
Hvorfor? Det er egentlig meget enkelt. Det gælder om at holde pengene i bevægelse. Jo længere nede i indkomstklasserne et beløb udbetales, des større er chancen for, at det straks sættes i omløb igen. Midler, der hober op i store globale virksomheder eller hos formuende

privatpersoner, har ikke den samme "omløbshastighed". Selvfølgelig er der også her personer og selskaber, der foretager investeringer i realøkonomien og dermed bidrager til kredsløbet. Men set under ét er der meget kapital, der ligger stille som investeringer i finansielle aktiver. Øget indkomst til den rigeste del af befolkningen er med andre ord ikke særlig produktiv fra et samfundsøkonomisk synspunkt.

Warren Buffet kan naturligvis godt se, at han ikke har nogen fordel af, at samfundet mere eller mindre bryder sammen, fordi basale samfundsfunktioner ikke længere kan finansieres. Risikoen for ham vil i den situation være langt større end ulempen ved, at formuen måtte blive nogle milliarder mindre.

Faktisk har de velhavende endnu større fordel af et velfungerende samfund end gennemsnittet. Er der f.eks. et godt sundhedssystem med adgang for alle, vil virksomheder-nes medarbejdere hurtigere komme tilbage på arbejde og kan tjene penge til virksomhederne.

² Kilde: Oxfam global inequality report 2020, side 12,
https://oxfamibis.dk/sites/default/files/media/pdf_global/denmark_pdf/rapport_time-to-care-inequality-200120-embargo-en.pdf

Lars Pehrson,
Rådgiver for direktionen, Merkur Andelskasse

Men virkeligheden er – og det burde ikke være svært at se – at rigdom i vid udstrækning også kan tilskrives andres indsats og samfundets fællesskab, og at vi alle står på skuldrene af dem, der kom før os.

Dertil kommer alle ulighedens omkostninger. Det er velkendt, at lav indkomst betyder mere sygdom og deraf følgende sundhedsudgifter. En større andel af fattige i samfundet fører til mere kriminalitet. Omkostningerne hertil er gigantiske. I USA, hvor uligheden er meget større end her, sidder over 2 mio. mennesker fængslet. Set i forhold til befolkningstallet er det næsten 11 gange flere end i Danmark. Selv om det selvfølgelig også spiller ind, at de amerikanske straffe gennemgående er længere, er det en forskel, der er til at tage og føle på.

Det er svært for den enkelte at se, at en lettelse i skattetryk på bare lidt længere sigt kan føre til ulemper, der er større end de fordele, man umiddelbart oplevede ved skatteletelsen. Vi bliver mere og mere individualistiske, og det bliver sværere at mobilisere sansen for, at vi hører til i et fællesskab, som vi er afhængige af. Meget liberalistisk indstillede rigmænd hævder ofte, at deres succes og rigdom alene skyldes deres egen indsats og hårde arbejde.

Men virkeligheden er – og det burde ikke være svært at se – at rigdom i vid udstrækning også kan tilskrives andres indsats og samfundets fællesskab, og at vi alle står på skuldrene af dem, der kom før os.

Hvad skal vi gøre ved det?

Gennem årtier har der været en tendens til at lette eller afskaffe beskatning af formue, arv, ejendom og kapitalafkast, hvorimod beskatningen af arbejdsindkomst ofte er højere. Denne udvikling har yderligere begunstiget de rigeste og øget uligheden.

Hertil kommer anvendelsen af skattely og forskellige former for aggressiv skatteplanlægning, som heller ikke er en folkesport for de mindrebemidlede. Brug af skattely skal naturligvis afskaffes – det kræver kun vilje blandt verdens store lande. Der har været positive takter på det seneste, men det er gået alt for langsomt.

Derudover er der ingen vej uden om at omlægge skattesystemet, så der igen eller i højere grad kommer skat på formue, f.eks. 1% årligt af formuer over 10 mio. kr., blot for at foreslå noget konkret – det kan naturligvis også være på andre måder. Også store arvebeløb, store kapitalafkast og store overskudsgrader i de største selskaber bør beskattes mere. Stat og kommuner sender derefter pengene i cirkulation igen til gavn for alle gennem investeringer i første og fremmest den grønne omstilling, men også i almen velfærd.

I mange lande vil en forhøjelse af mindstelønnen også være på sin plads. Det diskuteres f.eks. i USA og Tyskland. Begge lande har en hel klasse af "arbejdende fattige", dvs. borgere i fuldtidsjob, som alligevel ikke kan få det til at løbe rundt, fordi lønnen er lavere end leveomkostningerne.

Dette er blot nogle få nedslag – uligheden kan angribes på mange måder. Almindelig anstændighed kræver, at et fuldtidsarbejde naturligvis skal give et udkomme, man kan leve af. Derudover er det afgørende, at vi indser, at mindre ulighed vil være til gavn for alle og ikke kun dem, der har mindst.

De 17 FN' Verdensmål

Med udgangspunkt i Brundtland-rapporten i 1987 om en bæredygtig udvikling (defineret som en udvikling, der imødekommer de nulevende menneskers behov uden at skade fremtidige generationers muligheder for at få deres behov tilfredsstillet), besluttede verdenssamfundet gennem FN's generalforsamling i 2015, i hvilken retning, verden skal udvikle sig i de kommende år.

Resultatet er beskrevet i FN's 17 verdensmål med tilhørende 169 delmål.

Verdensmålene harmonerer med de mål, som JAK har arbejdet for siden 1931 og kan illustreres i nedenstående.

Arbejde

– Mennesker, Fællesskaber

4. Kvalitetsuddannelse.
5. Ligestilling mellem kønnene.
8. Anstændige jobs og økonomisk vækst.
9. Industri, innovation og infrastruktur.
11. Bæredygtige byer og lokalsamfund.
12. Ansvarlig forbrug og produktion.

Jord

– Råstoffer, Miljø, Klima

6. Rent vand og sanitet.
7. Bæredygtig energi.
13. Klimaindsats.
14. Livet i havet.
15. Livet på land.

Kapital

– Økonomi, Penge, Ånd

1. Afskaf fattigdom.
2. Stop sult.
3. Sundhed og trivsel.
10. Mindre ulighed.
16. Fred, retfærdighed og stærke institutioner.
17. Partnerskaber for handling.

Folkesparekassens fusion

Af Henning Baadsmand, Solbjerg

Hvad får en direktion og ledelse til at forære vores fælleseje til en anden, og så bagefter meddele det til os andre ejere via en offentlig pressemeddelelse?

Hvad havde prisen for stadig at eje Folkesparekassen været?

Nu har jeg/vi (fruen)været pionere, indenfor adskillige områder. Alt-så det meste af mit/vores voksne liv. Begyndende med JAK, derefter økologiske råvarer, som vi fik sendt fra Fyn, Sjælland og Midtjylland til Frederikshavn, biodynamisk land-brug, oprettelsen af Bageriet Aurion, Dansk Helios, Rudolf Steiner Skole og praktisering af genbrug på alle måder. Også indenfor byggeri med økologisk byggeri, papir uld isolering, som vi har arbejdet med i over 36 år, mere træ i byggeriet, osv. osv.

Om det har kostet?
Ja, naturligvis har det kostet!
Men vi glæder os hver dag over, at det var det værd. I dag kan vi gå i en ganske almindelig dagligvarebutik og få økologiske madvarer m.m.
"Toget" er skubbet i gang med bevidstheden om miljø og natur, anvendelse af mere træ i byggeriet, fokus på CO2 udledning og genbrug, som udvikler sig eksplosivt m.m.

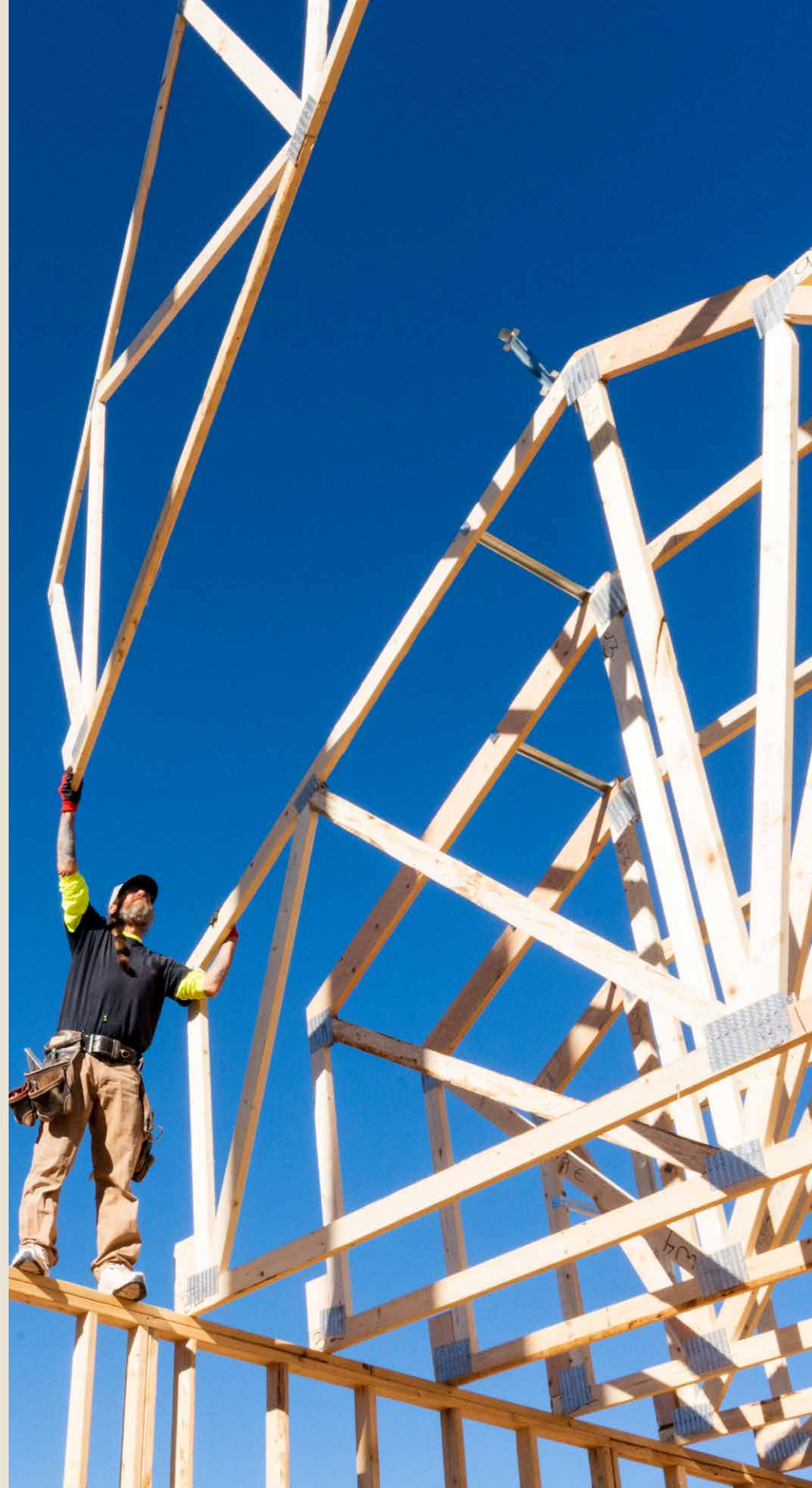
Lad mig prøve, at gøre fusionen forståelig (om ikke andet så for mig selv) ved at føre den ind i en families dagligdag. I en familie har manden og konen hver deres konto eller en fælles konto, hvorfra de hver især foretager daglige køb, store såvel som små, personlige eller til fælles forbrug og glæde. Det bliver der normalt ikke

ballade over. Større økonomiske beslutninger bliver grundigt vendt over spisebordet. Vi er jo heldigvis over den tid, hvor manden solgte huset under fødderne på husets frue. For almindelige husejere kommer der jævnligt forhold, som koster flere penge eller kræver større arbejdsindsats. Hvis Kommunen f.eks. kræver, at hækken skal klippes en ekstra gang, og fortovet fejes to gange om ugen, går vi så ind til naboen og forærer ham vores hus, fordi det så er lidt billigere at klippe dobbelt så meget hæk og feje dobbelt så meget fortov?

Nej vel !! - Vi sætter os rundt om spisebordet, og drøfter hvordan vi løser denne nye opgave. Kan vi spare os ud af problemet, og/eller skal vi betale lidt mere for at løse den opgave, og så stadig eje vores hus?
Jeg har ikke haft mange drøftelser med Folkesparekassens direktion om andre løsninger end en fusion ! – Har I ?

- Om det har kostet at være græsrod og pioner? – Ja, og det er stadig det værd !

Nu har Folkesparekassens ledelse så foræret vores hus bort - vores værksted med alle maskinerne, som gør det muligt, at agere i et samfund

under stadig udvikling, og hvor der meget let senere kan blive brug for at vise, at vi har en anden økonomisk løsningsmodel.

Vi har prøvet det før, da JAK Banken blev tvunget ind i en fusion med Spa-rekassen Bikuben. Dengang var det vel nærmest selvforskyldt. Vi var jo sikre på, at Samfundsbanken var lige om hjørnet. Men et pyramideagtigt opsparings- og lånesystem væltede dengang JAK Banken.

I dag er opgaven vel kommet mere udefra, men det giver, efter min mening, ikke ledelsen lov til at forære vores pengeinstitut bort til "naboen"! Jeg tror ikke umiddelbart på, at der kommer en tredje "Kingo Karlsen" for at bygge et tredje hus til os. Da jeg ikke har siddet med ved "spisebordet", kan jeg heller ikke vide, om ledelsen har kigget efter andre samarbejdspartnere. Hvad med Merkur, som Folkesparekassen var fødselshjælper for? Der er betydelige sammenfaldende menneskesyn og fremtidsmål.

Nok har JAK stået i stampe, hvilket ikke er ualmindeligt, når nogle forhold og kerneopfattelser ændrer sig og man lige har haft "medvind på cykelstien". Men at forære fremtidens værksted, vores hus væk, kommer efter min mening kun til at betyde, at JAK bliver et teoretisk forum for gamle mænd og koner, der sidder bag hver sin skærm og bekræfter hinanden i, at verdens ulykker skyldes rentesystemet.

Efter min mening igen et bevis på, at end ikke ledelse og repræsentantskabet har forstået betydningen af at give – eller modtage rente, samt alt det, der er knyttet dertil.

Har de virkelig været af den opfattelse, at fordi vi pt. har en rente, eller tæt derpå, at målet så var nået?

At der ikke længere er brug for et pengeinstitut, hvor mennesker med et mere vågent øje på de økonomiske forvanskninger og skjulte måder at udnytte de svageste i samfundene på, kan være "vagthund"?

For det er jo ikke længere bare lille Danmark, der er blevet "legeplads" for udbytningerne, men hele Verden. Der er vist ingen, der ikke har set og hørt om fidusmagere, der har flyttet rundt på "teoripenge" fra det ene land til det andet. Som regel for at skjule, at de ikke selv har tjent penge, og kun bidrager til samfundene med et overdådigt forbrug af det, som andre har frembragt.

Var ledelsen af den sikre opfattelse, at renten aldrig vil stige igen? Det er da ellers den måde, med stigende og faldene kurser, obligationer og renter, hvorunder pengeudbytningen fungerer bedst. Jeg er dybt skuffet over den udelige ledelse, der har ladet dette ske. Og ikke mindre af repræsentantskabet, som består og har bestået af mennesker, hvis fædre og mødre har kæmpet for at få et JAK-pengeinstitut. De har kæmpet og ydet, for at nå dette delmål. Nu har deres sønner og døtre så foræret det hele væk, bare fordi der var et "bump på vejen". Gik generationsskiftet for stærkt, var det for omfattende? Åbenbart !!

Nu håber jeg at Merkur vil samle nogle af os op.

Jeg er igang !

Pengene og livet

Af Uffe Madsen

Verden anno 2021 er på alle områder så anderledes end den, JAK-bevægelsen opstod i, at man med rette kan stille spørgsmålet, om de idéer og den vision, som blev formuleret i 1931, kan bruges til noget i dag?

Tilhører visionen om et rente- og spekulationsfrit samfund ikke fortiden?

Er den i bedste fald værd at mindes som et smukt initiativ – et utopia – der måske havde betydning i den gamle, overskuelige verden, men som har udspillet sin rolle i vor globaliserede tid, hvor milliardbeløb hvert minut flyger frem og tilbage over grænserne og ingen aner, hvordan verden ser ud i morgen?

Skulle nogle procent fra eller til i rente ændre noget som helst? Skulle mindre krav til afkast på investeret kapital gøre en forskel? Ville det ændre på de uoverskuelige miljøproblemer, på den voksende ulighed mellem rige og fattige både i de enkelte lande og staterne imellem, på naturens forarmelse og fødevarernes forringelse, på den forudsigelige energikrise? For ikke at tale om den kapitalkoncentration, der har skabt koncerner, hvis årlige omsætning er

større end mange landes bruttonationalprodukt?

Gælder det ikke om, så godt det nu er muligt, at hytte sit eget skind under disse turbulente vilkår?

Tværtimod. Selvom JAK opstod under helt andre betingelser, hører dens vision ikke fortiden til – i dag måske mere nødvendig end nogensinde. Godt nok er vi langt rigere – i hvert fald på materielle goder – end mennesker i 1930'erne overhovedet turde drømme om. Men vi er også i dag mere end nogensinde underkastet materielle normer og behov, der betragtes som nødvendigheder. På trods af nok så mange demokratiske rettigheder begrænses den enkeltes frihed til og mulighed for at realisere sine håb om et lykkeligt liv og et retfærdigt samfund, gennem disse materielle normer.

Det er da rigtigt, at nogle få menneskers afkald på rente og afkast af kapital bogstavelig talt kun er en dråbe i det økonomiske ocean, og ikke umiddelbart vil have nogen mærkbar effekt. Heller ikke selv om de få mennesker bliver til mange. Pensionskasser, hedgefonde og koncerner vil fortsat drive deres spil og placere deres milliardformuer, hvor de giver størst afkast, dvs. hvor de tilraner sig mest muligt af almindelige menneskers arbejdsindsats og forøger den økonomiske ulighed.

Langt vigtigere er det, at almindelige mennesker får en forståelse af, hvilke konsekvenser den økonomiske spekulation i kapital og penge har på såvel den enkeltes som på samfundets økonomi. Hvordan ejerskab af kapital og ejendomme giver en tilvækst af værdi, som langt overstiger den tilvækst, som skabes gennem

arbejde. Hvordan de mest velhavende af verdens befolkning gennem kapitalafkast øger deres velstand på bekostning af de fattigste og mindre bemidlede. Hvordan den økonomiske ulighed i verden bliver større og større.

Frem for noget er vor tid individualismens tid. Idealet i dag er det frie, uafhængige menneske, der får mulighed for at udvikle sig i overensstemmelse med sine personlige egenskaber. Smukt og rigtigt men ikke uden risiko, fordi den voksende selvbevidsthed har så let ved at komme over i egoisme – ikke mindst fordi det etablerede økonomiske system direkte opfordrer til først og fremmest at tænke på sig selv uden at

tænke på konsekvenserne for vores samfund og vores jord.

Derfor er JAK's vision ikke kun et spørgsmål om økonomi og penge. Den er en vision om livet.

JAK Danmarks årsmøde 2022

Lørdag den 5. marts 2022 kl. 10.00 – 15.00

Mødet afholdes i Antroposofisk Kulturhus,
Rosenvangsallé 251, 8270 Højbjerg

Program:

Kl. 10.00 Velkomst og kaffe

Kl. 10.30 Foredrag med Karsten Munk

Kl. 12.00 En let frokost og rundvisning

Kl. 13.30 Generalforsamling

Kl. 15.00 Afslutning

Dagsorden for generalforsamlingen

1. Valg af dirigent
2. Valg af to stemmetællere, der ikke må være medlem af bestyrelsen
3. Valg af referent
4. Bestyrelsens beretning for det forløbne år til godkendelse
5. Regnskabet fremlægges til godkendelse
6. Bestyrelsens forslag til arbejdsplan og budget fremlægges til godkendelse
7. Indkomne forslag fra bestyrelse og medlemmer til behandling
8. Valg af bestyrelse
9. Valg af revisor og revisorsuppleant for et år
10. Eventuelt

Alle er velkommen. Kun betalende medlemmer har stemmeret på generalforsamlingen.
Af hensyn til traktementet vil vi gerne have din tilmelding senest søndag den 20. februar 2022 på mail: landsforeningen@jak.dk.
Følg med på www.jak.dk, hvor eventuelle ændringer af programmet vil blive annonceret.

JAK Danmark
Bestyrelsen

Til
fælles
bedste

Siden 1853

Middelfart Sparekasse blev stiftet i foråret 1853. Formålet var først og fremmest at lære fattigfolk at spare op. Dernæst skulle udviklingen i lokalsamfundet hjælpes på vej ved at tilbyde lån til de lokale virksomheder og borgere.

Begreber som bæredygtighed, CSR og FN's Verdensmål var der ingen, der brugte dengang, men formålet med Sparekassen var netop at skabe en bæredygtig virksomhed, som allerede fra første åbningsdag havde et bredere fokus end den økonomiske bundlinje.

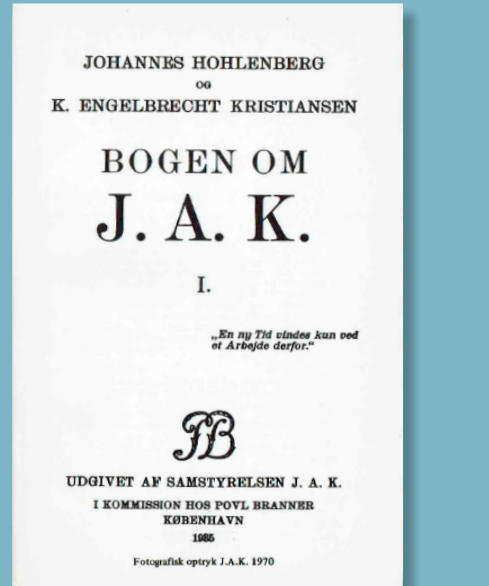
På den måde kan man sige, at Middelfart Sparekasse blev stiftet ud fra Verdensmål 1 og 11 – "Afskaf fattigdom" og "Bæredygtige byer og lokalsamfund".

De værdier har vi holdt fast i lige siden. Vi har gennem mange år været kendt som en af landets bedste arbejdspladser, og vi har også i mange år haft Danmarks mest tilfredse kunder. Vores sociale engagement kan du læse mere om på midsp.dk/samfundsansvar

**Folkesparekassen
er sammenlagt med
Middelfart Sparekasse
i september 2021.**

midsp.dk

Middelfart · Odense · Svendborg · Fredericia · Kolding · Esbjerg · Vejle · Hedensted · Horsens · Tørring · Silkeborg · Hørning · Aarhus

JAK fylder 90 år i 2021

Den 11. februar 1931 blev Landsforeningen JAK stiftet ved et møde i Kolding. Det er dermed 90 år siden, der i Kolding Folkeblad var indrykket en lille annonce, der indbød til møde for at høre brødrene Kristiansens løsning på tidens spørgsmål. Mødets overskrift var "En reform af vores creditsystem."

Og hvad var så tidens spørgsmål?

I 1931 stod Danmark midt i en alvorlig krisetid, hvor tusindvis af landbrug gik på tvangsauktion, og beskæftigelsen blandt faglærte arbejdere i byerne var elendige med arbejdsløshedsprocenter på over 30. Ikke blot Danmark, men verden var midt i en økonomisk krise af et omfang, som ingen kunne huske tilsvarende. Økonomer og politikere var i vildrede. Hvordan kom man ud af krisen, hvordan kunne man bekæmpe arbejdsløsheden?

Foreningen JAK blev oprettet og dens formål var dengang som i dag defineret i formålsparagraffen:

"Foreningens formål er gennem oplysning at rejse en bevægelse for gennemførelse af folkets menneskelige og økonomiske frigørelse, samt arbejde for oprettelse af praktiske funktioner til fremme af formålet."

Funktionen med oplysning om samfundsproblemer og JAK's løsningsforslag skete på talrige møder, som blev afholdt overalt i landet. Men funktionen med at binde foreningen og medlemmerne sammen, skete hovedsageligt gennem udgivelse af JAK-Bladet. I de første år i form af en avis, der udkom hver anden dag. Derefter som ugeblad, der senere blev til 14-dages blad og efterfølgende i mange år som månedsblad.

Med den stigende digitalisering blev hyppigheden for udgivelse af JAK-Bladet reduceret til hver 2. måned og senere hvert kvartal. Samtidig blev det fysiske blad suppleret med

Fra toppen: Bogen om JAK fra 1934, JAK Bladet 1941, JAK Bladet 1951, JAK Bladet 1961

elektroniske nyhedsbreve og indlæg på de sociale medier. I dag udkommer papirudgaven af bladet som et magasin, der udkommer 1 gang årligt.

I 1934 udkom "Bogen om JAK", som var skrevet af forfatteren Johannes Hohlenberg, hvori han efter mange samtaler med K. E. Kristiansen har nedfældet JAK's kerne.

I forordet til bogen skriver K. E. Kristiansen følgende:

"I den gamle tids forvildede fantasiverden træller menneskene som slaver under disse af deres egne fantasi skabte tyranner."

Selv om det er skrevet for snart 90 år siden, er det lige så aktuelt i dag, som dengang. I 30'erne var udfordringerne at have en indtjening, så der var sikret brød på bordet og klæder på kroppen. Det har vores velfærdssamfund i dag heldigvis rådet bod på, men til gengæld er nutidens stræben efter materielle goder og værdier blevet et basalt behov – en form for menneskeligt hamsterhjul.

Det er denne stræben efter forbrug, som vi har udviklet vores produktion og samfundsøkonomi efter, og som nødvendigvis må stoppe som følge af mangel på råstoffer og belastning af klimaet.

I bogen kritiseres også det faktum, at samfundets penge skabes i form af gæld, som kræver afkast – altså at penge koster penge, og at penge dermed har en selvstændig værdi. Pengesystemet er på den måde medvirkende til at øge den økonomiske ulighed i samfundet.

Fra toppen: JAK Bladet 1971, JAK Bladet 1981, JAK Bladet 1991, JAK Bladet 2001, JAK Bladet 2011, JAK Bladet 2019

Årsregnskab for 2020

Resultatopgørelse for 20202019

Modtagne bidrag.....	0	0
Renteindtægter efter kursreguleringer	16.978	2
Øvrige indtægter.....	0	0
Indtægter i alt.....	16.978	2
Administrationsudgifter.....	-11.463	-12
Årets resultat før uddelinger.....	5.515	-10
Uddelinger.....	0	0
Årets resultat før skat.....	5.515	-10
Skat af årets resultat.....	0	0
Årets resultat.....	5.515	-10

Balance pr. 31. december 20202019

Aktiver		
Bankindestående.....	106.686	88
Obligationer og investeringsbeviser.....	1.489.938	1.502
Andels-/garantbeviser i J.A.K.-pengeinstitutter.....	683.000	683
Aktiver i alt.....	2.279.624	2.273
Passiver		
Fondskapital.....	211.475	211
Uddelingsramme.....	2.059.442	2.054
Egenkapital i alt.....	2.270.917	2.265
Kortfristet gældsforpligtelser.....	8.707	8
Passiver i alt.....	2.279.624	2.273

JAK Fonden

JAK Fonden blev stiftet i 1990 med det formål at yde støtte til JAK Danmark og aktiviteter, der understøtter JAK’s værdier og arbejde. Hensigten var at modtage donationer fra medlemmer af JAK og kunder i JAK pengeinstitutterne samt andre interesserede personer, som ville sikre sig, at midlerne gik til det ønskede formål.

I regnskabsåret 2020 har Fonden ikke modtaget donationer, men alene haft indtægter fra kapitalen. Årets resultat efter betaling af omkostninger, andrager kr. 5.515.

I 2017 indstiftede JAK Fonden et stipendium på kr. 15.000, som kan søges af studerende ved handelshøjskoler og universiteter i Danmark og gives til arbejdet med et speciale, hovedopgave eller anden tilsvarende skriftlig afhandling i forbindelse med studiet. Opgavens emne skal omhandle, hvordan vi sikrer en bære-

dygtig og retfærdig samfundsøkonomi i fremtiden. Da finanssektoren spiller en voksende rolle for den økonomiske udvikling, søger vi især studerende, som ønsker at skrive om, hvordan vi skaber et finansielt system, der underbygger en bæredygtig og retfærdig samfundsøkonomi, baseret på demokratiske værdier.

Der er i 2020 uddelt et stipendium på kr. 15.000 til et speciale med titlen: ”En etnografisk undersøgelse af Grobunds drøm om et nyt gældfrit økosamfund.”

Fondens samlede formue er ifølge årsregnskabet for 2020 på kr. 2.271.000, der er placeret i obligationer, investeringsbeviser, andels- garantbeviser i JAK pengeinstitutter samt indestående i pengeinstitutter.

Hvordan kan man donere midler til Fonden?

Der kan gives støtte til Fonden i form af kontant donation eller gaver ved testamente. Kontakt i givet fald et af nedenstående bestyrelsesmedlemmer for at få yderligere oplysninger om donation til Fonden.

Bestyrelsens sammensætning

Den nuværende bestyrelse består af

Mads Andersen Velbæk, Silkeborg (formand)
Britha Brodersen, Ringe
Tonni Carlsen, Taars
Jakob Mikkelsen, Oksbøl
Karl Henning Mikkelsen, Brande (udpeget af JAK Danmark)
Helle Nielsen (udpeget af JAK Danmark)

De 4 bestyrelsesmedlemmer er selvsupplerende, og JAK Danmark udpeger de sidste to personer til bestyrelsen.

Alle bestyrelsesmedlemmer i Fonden tager meget gerne imod henvendelser, såfremt der måtte være spørgsmål el.l. til Fondens arbejde. Telefonnumre og mailadresser kan findes under www.jak.dk, hvor yderligere oplysninger om fonden og dens formål ligeledes findes.

Doughnut økonomi

Af Kate Raworth
Udgivet på Informations Forlag i 2018

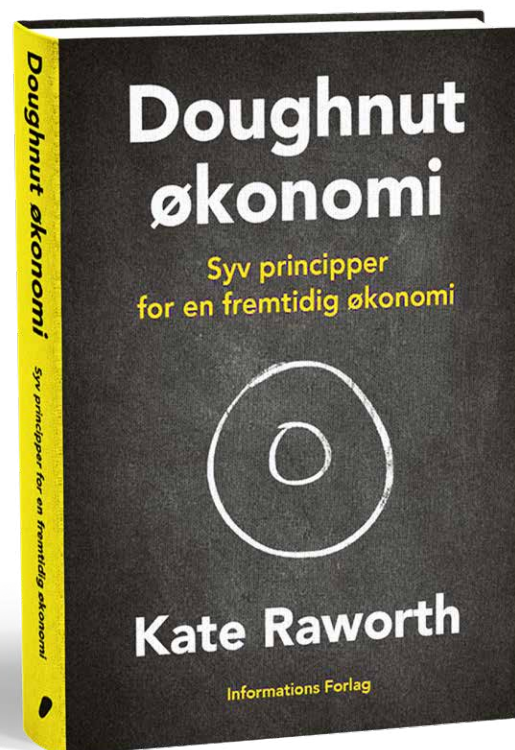
I økonomi er det stærkeste redskab ikke penge, det er ikke engang ligninger. Det er en blyant. For med en blyant kan man tegne verden om.

Og den blyant anvender Kate Raworth flittigt i bogen, hvor hun tegner en økonomisk model, der ikke vil ødelægge planeten.

Hun trækker økonomien ud fra det støvede akademiske miljø, og giver læseren mulighed for at forstå sammenhængen og tænke nye bæredygtige modeller.

Bystyret i Amsterdam har truffet beslutning om, at man i den fremtidige tilgang til byens klimaplan skal medtage de principper, som angives i bogen.

Bogen på 450 sider er absolut anbefalelsesværdig og kan købes i Informations Butik for kr. 299,95.

Bystyret i Amsterdam har truffet beslutning om, at man i den fremtidige tilgang til byens klimaplan skal medtage de principper, som angives i bogen.

Forlaget skriver følgende på bogens omslag:

Skånselsløse finanskriser. Ekstrem ulighed. Skamløst pres på miljøet. Vores økonomiske system dur ikke mere – men hvad sætter vi i stedet?

I bestselleren Doughnut-økonomi giver Oxford-økonomen Kate Raworth sit bud på en økonomisk model for et bæredygtigt 21. århundrede.

Kate Raworth identificerer, hvordan mainstream-økonomien har solgt os myten om "det rationelle menneske" – homo economicus – og den planetødelæggende idé om vækst for enhver pris.

I stedet for de forældede økonomiske modeller, som økonomividenskaben stadig styrer efter, tilbyder Raworth os en alternativ vej til en fremtid, hvor både menneskets og planetens behov kan tilfredsstilles på en bæredygtig måde.

Rige børn leger bedst

Af Lars Olsen, Sune Caspersen, Jørgen Goul Andersen, Lars Andersen og Niels Ploug
Udgivet på Gyldendal i 2021

Rige børn leger bedst har undertitlen "Et portræt af det danske klassesamfund".

Det er en bog om ulighed og brudflader, spækket med facts og Danmarkskort, men også med fortællinger og levende mennesker, der sætter kød og blod på samfundsportrættet.

En rød tråd er bogens advarsel om et Danmark, der risikerer at knække:

Med voksende skel mellem storbyer, domineret af folk med pæne indkomster og lange uddannelser, og det brede arbejder- og middelklasseland udenfor.

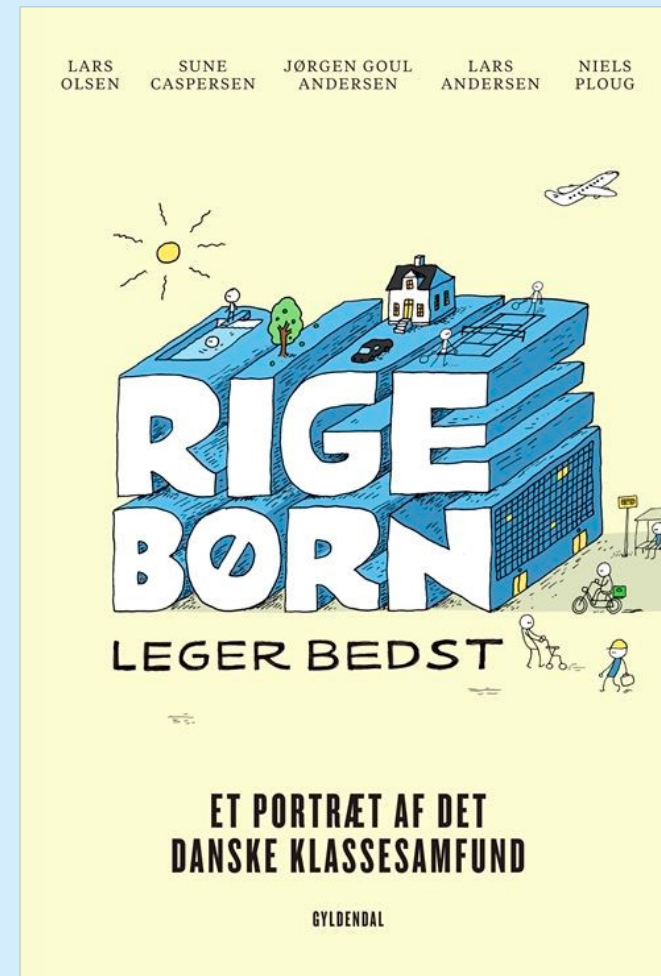
I et interview i Altinget udtaler Lars Olsen:

Samfundets øvre lag er i fuld gang med at stikke af. De mest velstillede er blevet uforholdsmæssigt meget rigere, og de bor koncentreret omkring specielt København og Aarhus – hvor de ofte lever afsondret i eksklusive bydele. Det lægger et kæmpe pres på boligmarkedet. Og det har skabt en enorm frustration ude i provinsområderne og ført til flere spændinger mellem samfundsgrupperne.

De store lejligheder bliver købt af de øvre klasser i byen og de små lejligheder bliver købt af de øvre klasser i provinsen, der sikrer dem til deres børn.

På Nørrebro og Vesterbro er det jo over halvdelen af de mindre lejligheder, der har været omfattet af forældre køb. Taberne er arbejderklassen og den lavere middelklasse som skolelærere og pædagoger.

Nogle bor i København, fordi de købte bolig for 20-30 år siden til en helt anden pris, men nye tømre eller skolelærere har det svært på boligmarkedet. Mange af dem, der holder byen i gang, må enten pendle eller flytte ud af byen, hvor de har råd til at bo.

Bogen giver et grundigt og overskueligt indblik i det eksisterende klassesamfund og hvori uligheden består.

Bogen er på 248 sider og kan købes for kr. 225,00

Med en stigende ulighed er der risiko for populistisk oprør, hvis vi ikke passer på. Vi har set følgerne deraf i USA og "De gule veste" i Frankrig. Det er en politisk udfordring at vende denne udvikling.

Konsekvensen af økonomisk ulighed

Af Uffe Madsen

En af konsekvenserne ser vi i USA, hvor en ekstrem økonomisk ulighed giver sig udslag i sociale problemer, der bl.a. er skyld i de store smittetal og dødsfald, som pandemien er årsag til. Men også hele den demokratiske proces er under pres, som vi sidst har set det under præsidentvalget og de efterfølgende optøjer ved regeringsbygningen.

Der er med rette stillet stort spørgsmålstegn til demokratiet i landet og undren over, at den afgående præsident fik så mange stemmer.

En hovedårsag til den store opbakning til den afgående præsident er den markante økonomiske ulighed, som gennem årene er opbygget i USA. Den hvide og farvede underklasse, som fortrinsvist bor udenfor byerne, føler sig ikke hørt, og de ser ind i en udvikling med stigende

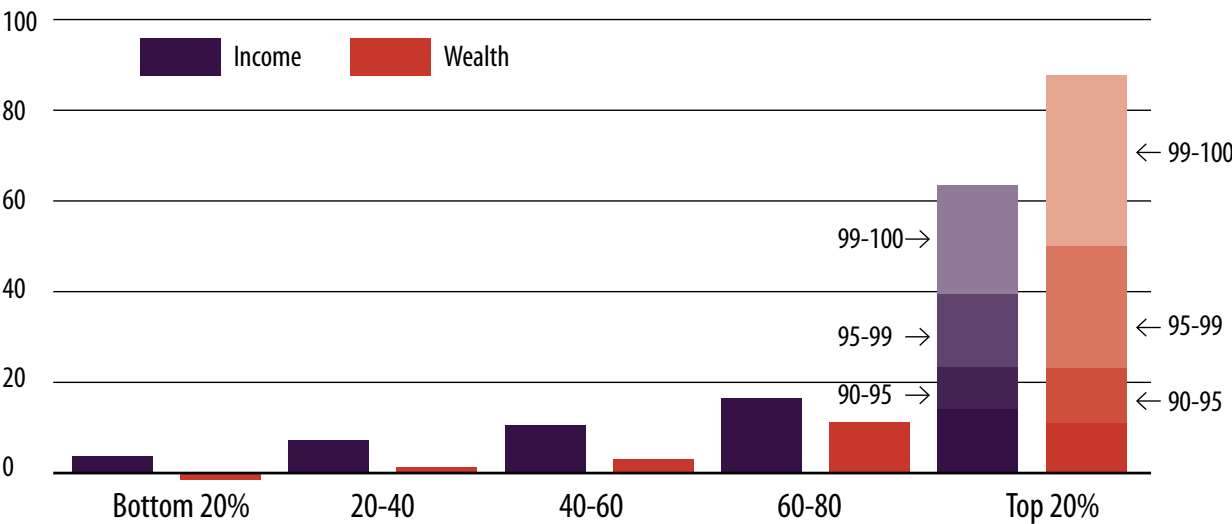
arbejdsløshed, manglende social sikkerhed og velfærd. Eliten, som er veluddannet, bor i de store byer og har gode og vellønnede jobs, er repræsenteret af Det Demokratiske Parti, og de har hidtil ikke bekymret sig om den fattigste del af befolkningen.

Den store økonomiske ulighed i USA er illustreret i denne figur, som er bragt af Den Internationale Valutafond. Tallene stammer tilbage fra 2016, men uligheden er siden blevet endnu mere markant.

Illustrationen taler sit tydelige sprog og viser, hvor stor en del af såvel indkomst som formue, der er placeret hos den absolut rigeste del af befolkningen.

Contentration of wealth

The distribution of income and wealth in the United States is skewed toward the wealthiest 5 percent. (Share of total income or wealth by quintile, 2026, percent)

Source: Author's calculations, using the Federal Reserve Board's "Survey of Consumer Finance" (2017)
Note: Income shares are computed with respect to quintiles of the income distribution, and wealth share are computed with respect to quintiles of the wealth distribution.

I en rapport, lavet af den schweiziske bank UBS og rådgivningsvirksomheden PwC konkluderes det, at formuerne hos alverdens milliardærer, hvoraf en stor del har bopæl i USA, fra april til juli i 2020 er steget med 27,5 procent.

Det er bl.a. gennem analyser af økonomen Thomas Piketty dokumenteret, at årsagen til den store koncentration af indtægt og formue ikke stammer fra værdiskabelse gennem arbejde og produktion, men i form af afkast fra placering af formuen. Dermed er der en selvforstærkende udvikling i, at de mest velhavende vedbliver med at tiltrække en stadig større del af værdierne.

Samtidig har koncentrationen af indkomster og formuer blandt de rigeste i samfundet givet denne gruppe økonomisk og politisk magt til at gennemføre lovgivningsmæssige og skattemæssige ændringer, der især kommer dem selv til gode.

På verdensplan er antallet af mennesker, som lever under ekstrem fattigdom vokset som følge af pandemien. FN anslår, at antallet af mennesker i verden, der lider af alvorlig sult, er blevet fordoblet i 2020 på grund af coronakrisen. Lande, som ikke er begunstiget af et socialt velfærdssystem, som vi kender i Danmark oplever, at et stigende antal arbejdsløse, studerende og unge mennesker uden fast tilknytning til arbejdsmarkedet ikke længere er i stand til at betale husleje, mad, medicin og andre fornødenheder, samtidig med at de skal betale for lægehjælp og sygehusophold.

Konsekvensen af den tiltagende ulighed er naturligvis, at mennesker i de mest fattige lande søger til andre lande, hvor de kan se bedre livsbetingelser. Vi har set karavaner af migranter fra Mellemamerika via Mexico på vej til USA for at finde lykken, og det samme ser vi med migranter fra Afrika, som forsøger at krydse Middelhavet for et bedre liv i Europa. Hjemme hos os selv blev det ganske

konkret, da migranter i 2015 fyldte motorvejen fra den tyske grænse og bevægede sig mod nord.

I menneskehedens historie har der altid været strømme af mennesker i nød, som søgte mod geografiske områder, hvor der er bedre livsbetingelser. Det er ikke nyt, og det vil fortsætte uanset opførelse af mur og udlægning af pigtråd m.v. Det nye er, at vi i vores digitaliserede og oplyste verden har fuld information om levevilkår og muligheder i andre lande, og det gør ikke strømmen af mennesker mindre, men kan udvikle sig til at blive en trussel mod verdenssamfundet.

Konsekvensen af uligheden i det enkelte land ser vi med en stigende mistillid til magthaverne, og som vi ser det i USA med mistillid til demokratiet og institutionerne. Det giver næring til yderliggående synspunkter og bevægelser.

Derfor er det afgørende, at FN's verdensmål for ulighed tages alvorligt og at der igangsættes initiativer til at ændre

den negative udvikling. De lande, som klarer sig godt, må nødvendigvis forpligte sig til at støtte op om svage lande og deres indbyggere. Ikke i form af at udnytte andre landes naturressourcer eller påtvinge dem en bestemt styreform, men ved at indgå aftaler til fordel for de svage lande og vise muligheder for udvikling.

Det er tankevækkende at konstatere, at rige landes engagement i de fattige lande gennem tiderne kun har fundet sted, når der kan tjenes penge på de fattige lande, eller der er

opstået en truende konflikt, som man har valgt at involvere sig i med militæret.

På samme måde må de mest velhavende private og virksomheder i et land støtte op omkring de fattigste og hjælpe dem frem til et værdigt liv.

Driften af et samfund – uanset omfanget af den ønskede velfærd - er betinget af indtægter til samfundet i form af skatter og afgifter. Den tiltagende ulighed er bl.a. båret af manglende lyst til at betale skat, og de mest velhavende har gennem mange år flyttet indkomster til lande, hvor skatten er lavest mulig eller ikke eksisterende. Der ofres mange penge på denne øvelse, som kaldes "skatteoptimering", og som understøttes af de største banker, advokat- og revisionsvirksomheder. Lande imellem er det også

blevet en konkurrence at minimere skatten for erhvervsvirksomheder i ønsket om at tiltrække aktivitet til landet. Det er en udvikling, især de multinationale selskaber, som let kan flytte overskud fra land til land, gør flittig brug af.

Det er ikke en opgave, det enkelte land alene kan tage på sig, men den skal løftes i fællesskab. I EU er der bestræbelser på at pålægge tech giganterne en beskatning, og i OECD pågår der forhandlinger om en ensretning af skattesystemerne, men det er langsomme forhandlinger, som tager år.

Da krisen er her lige nu, og lande og mennesker står overfor en livstruende situation, er der behov for, at FN træder til og understøtter det mål, som man for flere år siden er blevet enige om – **at reducere den økonomiske ulighed.**

Dansk Landbrug

Af Uffe Madsen

Danmark har gennem generationer været et landbrugsland, og selv om landbruget i dag ikke fylder så meget hverken økonomisk eller beskæftigelsesmæssigt, er vi påvirket af vores landbrugs-mæssige kultur, og de værdier, dette har bragt med sig.

Landbrugsbedrifterne var efter jordreformerne i 1800-tallet fortrinsvist familieejet, og gårdene var omdrejningspunktet for livet udenfor byerne og landets hovederhverv.

Sådan er det ikke længere. På trods af, at vi i dag har en større produktion i landbruget end nogensinde før, er der færre ansatte i landbruget, og i forhold til BNP, udgør landbruget en stadig mindre del af landets samlede indtægter. Ifølge økonomiprofessor Niels Kærgård: "er landbruget i dag økonomisk set et erhverv med en vis, men ikke afgørende betydning for dansk økonomi og beskæftigelse; heller ikke for beskæftigelsen i Udkantsdanmark spiller landbruget nogen afgørende rolle."

Landbrugsarealet udgør ca. 62 procent af Danmarks samlede areal, hvilket gør Danmark til Europas mest opdyrkede land. 4/5 af Danmarks opdyrkede areal bliver brugt til at dyrke foder til dyr, særligt svin og malkekvæg. Godt 10 procent af det samlede areal dyrkes økologisk.

Generationsskifte i landbruget

Det skønnes, at op til halvdelen af de danske landbrugsejendomme i dag ejes af ældre landmænd, som indenfor de kommende 10 år er klar til at sælge deres landbrug for at komme ud af erhvervet og lade sig pensionere. Unge landmænd, som ønsker at blive selvstændige, har dog vanskeligt ved at fremskaffe den

nødvendige kapital til at overtage et eksisterende landbrug – banker og realkreditinstitutter er meget tilbageholdende. Skulle muligheden for at fremskaffe kapital være til stede, mødes den nye ejer af krav om større afkast af bedriften, idet gælden efter overtagelsen oftest er langt større, end det var tilfældet for den tidligere ejer. Derfor må den unge landmand foretage investeringer i større og mere effektiv produktion, hvilket igen giver forøget gældsbyrde.

Dette krav til afkast gør det ofte umuligt for en ung landmand at blive selvstændig, og derfor sælges landbrugsejendommene ofte til ejeren af et nabolandbrug, som sammenlægger de to bedrifter. Resultatet er færre landbrugsbedrifter, og de tilbageværende gårde bliver stadig større med mulighed for udvidelse af den animalske produktion. Skiftende regeringer har gentagne gange gennemført liberalisering af landbrugsloven, som gør sammenlægning af landbrug mulig.

I de senere år er det også set, at kapitalfonde, som oftest er udenlandsk ejet, opkøber danske landbrugsejendomme. Den lave rente gør landbruget til et interessant investeringsobjekt, og kapitalfonde har allerede opkøbt arealer, der tilsammen er på mere end Bornholm's størrelse.

Dansk landbrug er således i stigende omfang præget af få, effektive og højteknologiske bedrifter, der i mange tilfælde nærmest kan sammenlignes med industrivirksomheder. Problemerne i industrilandbruget er den ensidige fokus på vækst, effektivisering og en overudnyttelse af naturressourcer, hvilket resulterer i, at jorden udpines, at havene belastes af udledte næringsstoffer, at vores drikkevand bliver fyldt med pesti-

der, en massiv klimabelastning og alt for lidt plads til naturen.

Landbrugets klimabelastning

Dermed er vi inde på et andet og ikke mindre problematisk forhold for dansk landbrug – nemlig den stigende kritik for manglende hensyn til klima og miljø samt dyrevelfærd, som er tiltaget over de senere år. Landbruget står for en stadig større del af Danmarks samlede udslip af drivhusgasser til atmosfæren, og er efter de sidste opgørelser på 22,4 procent af landets samlede udledning. Tilbage i 2008 stod landbruget for 15,6 procent. Hovedparten af udledningen skyldes den intensive husdyrproduktion.

En løsningsmodel for de problemer, der ligger i landbruget med hensyn til sammenlægning af bedrifter og klimabelastningen, kan måske findes i andelsbevægelsen, som tidligere har været en redning for dansk landbrug.

Først og fremmest bør der politisk sættes en prop i hullet for nedlæggelse af eksisterende landbrugsbedrifter, og udstedelse af tilladelser til udvidelse af animalsk produktion. Udviklingen med nedlæggelse af bedrifter bør stoppes hurtigst mulig, og det samme bør ske med stigningen i den industrielle husdyrproduktion. Dernæst bør der vurderes, hvordan de største landbrugsbedrifter med hensyn til såvel areal som animalsk produktion kan reduceres. Det tager tid og skal gøres med omtanke, idet nuværende ejere har foretaget inve-

steringerne i henhold til gældende lovgivning.

Andelslandbrug

De mange og ofte mindre landbrugsejendomme, som over de kommende år forventes at skulle afhændes, kan overtages af ny ejer i form af andels-selskaber. Kravet til disse selskaber skal være, at produktionen hovedsageligt skal bestå af plantebaserede fødevarer, en minimal animalsk produktion og en driftsform på økologisk og bæredygtig basis.

Modellen er allerede i anvendelse flere steder i landet – se f.eks. www.andelsgaarde.dk, og www.blakgaarden.dk. Ideen er, at der omkring den enkelte landbrugsbedrift etableres en gruppe af interessenter, som gennem medlemskabet knytter sig til landbruget og eventuelt aftager varer, som produceres. De lægger også en vis arbejdskraft i produktionen, men ellers drives landbruget af en ansat driftsleder.

På samme måde som alle andre landbrugsbedrifter, modtager andelsgårde tilskud fra EU. I de nuværende forhandlinger med landbruget om reduktion af drivhusgasser, tales der om regulering af EU tilskud i forhold til klima og miljø. En sådan regulering vil komme andelsgårdene til gavn i form af deres bæredygtige driftsform, og presse de store industrilandbrug i en bæredygtig retning.

For at fremme udviklingen med andelsejede landbrug og minimere

afhængighed af banker og realkreditinstitutter, kunne en statsejet jordbrugsfond indgå, ligesom der bør skabes en finansieringsform gennem pensionskasser og private pensionsopsparinger.

Andelspenge

En interessant videreudvikling af et andelslandbrug kunne være oprettelse af en lokalvaluta omkring bedriften for at udveksle arbejdskraft, der lægges i landbruget, til varer, der købes fra produktionen. Den tanke blev faktisk praktiseret af JAK (se www.jak.dk) tilbage først i 30'erne, hvor der blev oprettet lokalvaluta i form af JAK andelspenge i forbindelse med en række andelsmejerier. Der blev dog i 1933 sat en stopper for andelspengene i form af en lov, der forbød andre end Danmarks Nationalbank at udstede landets betalingsmidler. Denne lov er stadig gældende, men den fortolkes alene som udstedelse af penge i form af sedler og mønt – elektroniske penge er ikke omfattet, og vil derfor være en anvendelig mulighed for drift af økonomi omkring et andelslandbrug.

Vi taler med stolthed om vores landbrugs-mæssige baggrund, om andelsbevægelsen og højskolebevægelsen, som sidst i 1800-tallet blomstrede og højnede såvel uddannelse som produktion og afsætning. Siden har andelsbevægelsen været katalysator i industrialiseringen af dansk landbrug og udvikling af fødevareindustrien.

Sundere sødt

Af Helle Kofoed, kostvejleder, homøopat og hormonterapeut

I naturen dannes allerede i plantens fotosyntesen de første kulhydrater. Derefter sker der en forfinelse af kulhydraterne op mod blomstens nektar. Nedad i planten gennem stængel og roddannelse sker der en forgrovn i form af cellolose, der indeholder mere stærkt bundne sukkerstoffer.

Vi fremstiller sukker fra alle dele af planten. Bien indsamler blomsternes nektar og laver honning, som må karakteriseres som det mest umiddelbart tilgængelige sødestof og i små mængder meget vigtigt, specielt til ældre mennesker. Der igennem aktiveres kiselprocesser, der danner lys i vores indre.

Honning har en stærk forbindelse til vores stofskifte. Sukker dannet fra sukkerroen, som er en rod, virker sti-

mulerende på vores hoved og tankeprocesser. For meget hvidt roesukker vil virke forhærdende på os. Rørsukker, som dannes ud fra stænglen, kan karakteriseres som midt imellem honning og hvidt sukker. Mennesket har en naturlig trang til søde sager. Vi drages af den søde smag, og mange kan slet ikke modstå den. Denne trang findes der en ganske naturlig forklaring på. For at kroppen og i særdeleshed hjernen kan fungere, har den brug for sukkerstoffer, som dannes ved fordøjelse af den mad, vi spiser, og transporteres ud til cellerne med blodet. Det er det, som kaldes blodsukker. Vores blodsukker skal ligge indenfor et bestemt niveau, hverken for højt eller for lavt, og overdrevne udsving kan være farlige. Blodsukkeret styrer vores humør, hvordan vi befinder os, hvordan vi tænker, vores energiniveau og meget andet.

Problemet opstår, når sukkeret vi indtager, er af en underlødige kvalitet og mængden for stor. Sukker findes

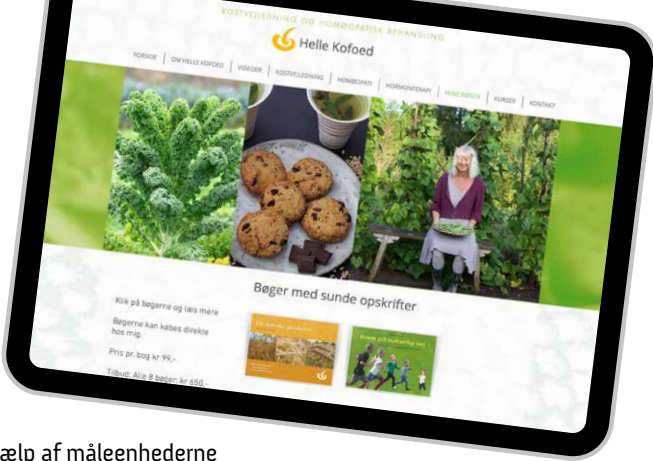
både i form af simple og komplekse kulhydrater. Komplekse kulhydrater findes fx i fiberrige korn, hvor fordøjelsen bruger lang tid på at omsætte kulhydraterne til glukose, imens simple kulhydrater som hvidt sukker er direkte klar til at blive optaget. Dette spurter ind i blodet og får blodsukkeret til at stige brat, og vi føler os energifyldte. Som modreaktion udskiller bugspytkirtlen insulin, et hormonstof, som hjælper sukkeret ind i cellerne, så vi kan udnytte energien. Derved falder sukkerindholdet i blodet hurtigt, og vi føler os trætte og trænger til et nyt sukkerkick. Det kan let blive en ond cirkel. Danskerne indtager i gennemsnit ca. 50 kg sukker om året af den dårligste kvalitet, nemlig hvidt sukker. Dette er i høj grad skyld i mange livsstilssygdomme som fedme, diabetes og hjerte-karsygdomme.

En sund livsstil handler langt hen ad vejen om at fjerne de hurtige kulhydrater fra kosten, spise komplekse kulhydrater og derved bevare et jævnt

Se videre på Helle Kofoed hjemmeside: www.hellekofoed.dk/mine-boger

blodsukker niveau. En måde at beskrive kulhydraternes optagelighed i kroppen er ved hjælp af måleenhederne glykæmisk indeks (GI) og glykæmisk belastning. Dette beskriver med tal, hvor hurtigt et givent fødeemne påvirker blodsukkeret. Hvidt sukker har et glykæmisk indeks på ca. 70, imens rug har et på 34. Altså jo lavere tal desto langsommere nedbrydes og optages sukkeret. Der findes et væld af gode tabeller, som angiver glykæmisk indeks og belastning for mange fødevarer, og dette kan være en god retningslinje.

En sundere livsstil betyder heldigvis ikke, at man fuldstændig skal fjerne det søde fra kosten. Det handler om at vælge en sundere form for sukkerstoffer og spise det sammen med andre fødeemner fx fuldkorn og sunde fedtstoffer fx mandler, således at optagelsesprocessen sker langsommere. Derved vil vi ikke opleve, at blodsukker

niveauet svinger op og ned, men kan tværtimod udnytte den energi, vi indtager gennem kulhydrater, over en længere periode og derved få et bedre velbefindende. I denne artikel er det mit ønske at vise, hvordan man kan lave lækre godbidder, desserter og bagværk, som er mindre usundt. Der findes nemlig en række alternativer til det hvide sukker, som ikke blot er mindre usundt, men som også kan tilføre maden helt andre smagsdimensioner. Mit håb er derfor at inspirere til at fremstille søde sager med et langt lavere sukkerindhold. Der kan i stedet anvendes gode, sunde og naturlige råvarer med et rigt næringsindhold, som kan tilfredsstille den søde tand.

Dadelkugler

- 250 g dadler
- 80 g kokosfedt
- 70 g kokosmel
- 70 g havregryn
- 1 spsk kakao

Alle ingredienserne blendes grundigt i en foodprocessor, hvorefter der rulles små kugler, som opbevares på køl.

Abrikos-æble-dessert

- 500 g abrikoser
- 500 g æbler
- vand

Abrikoserne sættes i blød natten over, hvorefter de koges sammen med de skrællede æbler ca. 20 minutter. Grøden kan moses eller blendes. Smager fantastisk som dessert eller ovenpå morgengrøden.

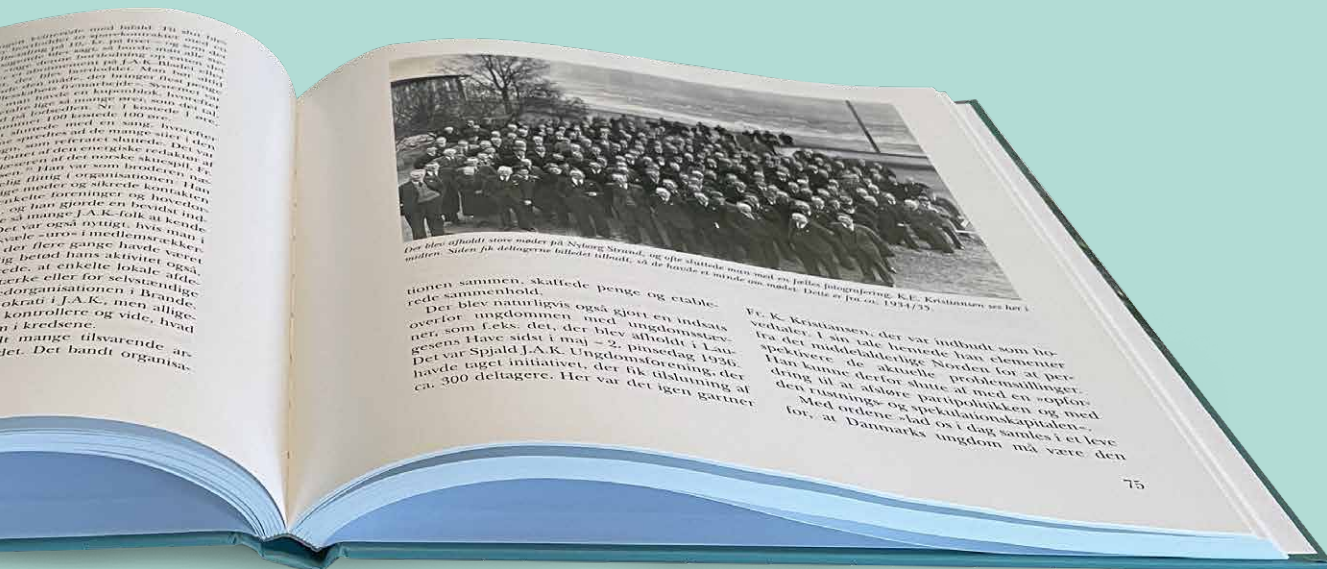
Chokoladeknas

- ca. 20 stk.
- 100 g 72% chokolade
- 30 g rosiner
- 30 g cornflakes
- 30 g mandler

Smelt chokoladen i vandbad. Smut mandlerne og snit dem på langs. Vend mandler, cornflakes og rosiner rundt i den smeltede chokolade. Sæt små klatter på et stykke bagepapir eller som på billedet, kom chokoladeblandingen i små papirforme og lad dem stivne i køleskab. Dette er en delikatesse i madpakken.

J.A.K. – en bevægelse i og med tiden

I 2008 udgav JAK Danmark bogen
"J.A.K. – en bevægelse i og med tiden",
skrevet af magister i historie Henrik
Fode og finansieret af JAK Fonden.

Bogen beskriver tankerne bag stiftelsen
af Landsforeningen J.A.K. i 1931, om de
mennesker, som har båret bevægelsen
gennem mange år og om de mange tiltag,
som J.A.K. har taget for at praktisere
rente- og spekulationsfri økonomi

Bogen er gratis
og kan rekvireres ved
henvendelse til JAK's
sekretariat på mail:

landsforeningen@jak.dk

JAK Sommermøde

I lighed med sidste år afholdes der JAK Sommermøde på
Kr. Himmelfartsdag torsdag den 26. maj 2022.

Mødet afholdes på den biodynamiske gård Højbo,
som drives af Karl Henning Mikkelsen.
Adressen er Nordlundvej 105, 7330 Brande.

Mødet afholdes i samarbejde med Biodynamisk Forening og starter
kl. 10.30 med forventet afslutning kl. 16.30.

Der vil blive orienteret om dagens indhold og emner på JAK's hjemmeside
www.jak.dk, i JAK's nyhedsbrev og på JAK's Facebook gruppe.

Borgerforslag

På Folketingets hjemmeside www.borgerforslag.dk, har Uffe Jensen fremlagt et forslag om ændring af skattesystemet.

Forslaget hedder "Samfundssind – Det vi deler med hinanden", og er lagt op den 9. august 2021.

Forslaget går ud på, at beskatningen af indkomst og investeringer ændres til beskatning

af arbejdsfrie fortjenester og samfundsskabte værdier.

Forslagsstiller skriver: "Vi bør dele de samfundsskabte værdier med hinanden, så de ikke ender som arbejdsfrie fortjenester, ophobet i store formuer. Det er samfundssind i den sande betydning."

Det fulde forslag kan ses på hjemmesiden, hvor der også er mulighed for at støtte forslaget indtil den 5. februar 2022.

Nye medlemmer af JAK

Bliv medlem af JAK Danmark

Med et medlemskab, som koster 275 kr. årligt, støtter du JAK's arbejde for et bedre og mere retfærdigt samfund.

Du får adgang til den årlige generalforsamling og får løbende tilsendt nyhedsbreve.

Medlemmer får rabat ved deltagelse i JAK's møder, seminarer m.v., og får tilsendt det årlige JAK Blad.

Medlemskab tegnes på hjemmesiden www.jak.dk og nye medlemmer får tilsendt et eksemplar af bogen "J.A.K. – en bevægelse i og med tiden" så længe lager haves.

J.A.K. Bladet

2019 og 2020

Fra 2019 har JAK Danmark udgivet JAK Bladet som et årligt magasin, der udkommer i november måned og udsendes til foreningens medlemmer. Bladene indeholder en række artikler, som vedrører de værdier, som JAK står for.

Vi har stadig eksemplarer af de to sidste årgange.

Bladene er gratis og kan rekvireres ved henvendelse til JAK's sekretariat på mail:

landsforeningen@jak.dk.

Sekretariatet

Gamle indbundne JAK blade

Vi har en del indbundne JAK blade af ældre årgange stående på arkivet, som vi er blevet overdraget fra medlemmer.

Der er en eller flere eksemplarer af årgangene mellem

1936 – 1972

JAK Danmark har hele samlingen, så har du lyst til at overtage nogle af de ekstra eksemplarer, hører vi gerne fra dig på mail:

landsforeningen@jak.dk.

Sekretariatet

Wildersgade 43A, 1. tv
1408 København K

Tlf. 3295 9403 Fax. 3295 9409

Mobil 2120 9404

E-mail: elmebech@elmabech.dk

Henning Bech Frederiksen

Rådgivende Civiløkonom, HD

JAK Fonden

**En fond der virker
for JAKs tanker**

- Rentefrie lån
- Fremme af humanitet, tolerance og næstekærlighed i teori og praksis

Donationer til fonden kan ske på mange måder. Bl.a. andels/garantibeviser der vil kunne udnyttes til at yde lavtforrentede lån til unge mennesker under uddannelse. Læs mere på www.jakdanmark.dk

Biodynamiske kartofler og grøntsager

Dyrket efter de biodynamiske principper

En levende jord gennem sædskifter og anvendelse af kompost.
Levende planter med større smag, mere duft, længere holdbarhed og balance
Ingen anvendelse af gylle og ingen vanding.

Biodynamisk siden 2006

Højbo v/ Karl Henning Mikkelsen, Nordlundvej 105, 7330 Brande

Tlf. 4116 4842 – E-mail: khmbiogroent@hotmail.com - www.Khmhojbo.dk

KARL HENNING^S
BIO GRØNT

SLÅ ET SLAG FOR BÆREDYGTIGHED

DET GØR VI - Vi trykker på FSC-mærket papir.

Miljøvenligt og det giver mere skov!

BASIS•TRYK & SKILTE APS

NORDCOLOR • BRØNDERSLEV BOGTRYKKERI

– design og grafisk produktion

Nordre Ringgade 4 • 9330 Dronninglund • Tlf. 98 84 10 20 • www.basistryk.dk

DANSK
PRODUKTION

Giv dine penge værdi

Har du sparet lidt op? Og vil du gerne have, at dine penge skaber værdi, både for dig og for vores verden?

Så lad os hjælpe dig med at investere bæredygtigt. Sammen med vores investeringskunder sætter Merkur penge i bevægelse, så de udelukkende arbejder aktivt for en bedre verden for mennesker, miljø og klima. Sammen med Merkur kan du på den måde skabe positive forandringer i verden.

📌 **Aktiver dine penge for en bedre verden**

Når du investerer bæredygtigt, aktiverer du dine penge, så de skaber et positivt aftryk.

📌 **Investér i de mest bæredygtige fonde på markedet**

Alle Merkurs investeringsprodukter får topscore på EUs nye anti-greenwashing mærkningsordning for finansielle produkter.

📌 **Få et fornuftigt afkast**

Merkur har igennem mange år bevist, at bæredygtige investeringer sagtens kan være en god forretning*.

Har du en pensionsopsparing eller en almindelig opsparing, der skal have mere værdi, så kontakt os på investering@merkur.dk eller ring på telefon **7027 2706**.

Læs mere på www.merkur.dk/investering

* Historiske afkast er ingen garanti for fremtidige afkast. Der er altid en risiko forbundet med at investere, derfor rådgiver vi dig ud fra din risikoprofil.

MERKUR
ANDELSKASSE

Hvem er vi:

JAK er en forening som arbejder for et bedre og mere retfærdigt samfund, hvor ingen kan tjene på andres arbejde gennem rente på penge og spekulation i kapital.

JAK er forkortelsen af de tre anerkendte produktionsfaktorer:

Jord – Arbejde – Kapital

Vi mener at:

Penge skal anvendes som et rentefrit byttemiddel til at understøtte produktion og forbrug af varer og tjenester, og ikke anvendes til spekulation.

Økonomien skal tilpasses en bæredygtig Økologisk udvikling.

Samfundets penge – Både fysiske og elektroniske – skal udstedes af samfundet (Nationalbanken), på et rentefrit grundlag og ikke af private banker.

Samfundet skal udstede den mængde penge, som er tilstrækkelig for at formidle handel og produktion i det omfang, det er nødvendigt for at opretholde en bæredygtig udvikling.

Hvad gør vi:

Arbejder for økonomisk frigørelse for den enkelte såvel som for samfundet i sin helhed.

Spredter kendskabet til rentens og spekulationens påvirkninger af mennesker og miljø.

Synliggør sammenhængen mellem økologisk og økonomisk bæredygtighed.

Øger diskussionen og fordyber debatten om rentesystemet og pengeskabelsen gennem indlæg på sociale medier, udstedelse af nyhedsbreve, udgivelse af JAK bladet, afholdelse af kurser og seminarer, studiekredse m.v.

